

BAYAN ÖĞRETMENLERİN MEME KANSERİ VE KENDİ KENDİNE MEME MUAYENESİ HAKKINDA BİLGİ, TUTUM VE DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ

Müjgan Solak Kabataş, Hale Kızıl, Dilek Duman

Ege Üniversitesi Ödemiş Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik, İzmir, Türkiye

Bu alıőma, 21-24 Eylül 2005 VIII. Ulusal Meme Hastalıkları Kongresi/İstanbul da sözel Bildiri olarak sunulmuőtur.

EVALUATION ON INFORMATION, ATTITUDE AND BEHAVIOR ABOUT BREAST CANCER AND BREAST SELF- EXAMINATION (BSE) OF FEMALE TEACHERS

ABSTRACT

Purpose: This study was made to determine of female teachers concerning breast cancer and breast self-examination (BSE) information, attitudes and behavior.

Methods: The research was performed during working hours in the 20 primary school, 7 in high school in Ödemiş (İzmir). 2004-2005 academic year in this school who are served 336 female theachers of the research Universe, the number of individuals selected according to the formula known width of the sample 176 female teachers constituted the study sample. As sample selection method, the stratified sample selection was used. Data of the research was obtained questionnaire generated by researchers and agreed to study face to face interview with teachers between 7 March and 7 April 2005. Chi-square and percentages were used in evaluation of data.

Results: Surveyed 52,8 % of the teachersı in the 31-40 age group, 84,7 % married, 17,6 % the fat, 8 % regular exercise did, 11,3 % were found breast cancer in nearly, 38,4 % were examined by an expert because of the mass and underarm swelling, 62,5 % have known in the breast self-examination (BSE), 55,7 % of those who know say "have not made the BSE", When questioned, How BSE are being done and showed, 17,9 % of them have done correctly, have been determined.

Conclusion: The data evaluation in result; The teachers have insufficient information of about breast cancer and BSE, haven't known how to do BSE, most of who know it make mistakes and didn't receive an adequate education, has been identified.

Key words: breast cancer, BSE, nursing

ÖZET

Amaç: Bu alıőma bayan öğretmenlerin meme kanseri ve kendi kendine meme muayenesine ilişkin bilgi, tutum ve davranıőlarını belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Yöntem: Araştırma Ödemiş (İzmir) ilçe merkezinde bulunan 20 ilköğretim, 7 Lise'de mesai saatleri içinde yapılmıştır. 2004 - 2005 Öğretim yılında bu okullarda görev yapmakta olan 336 bayan öğretmen araőtırmanın evrenini, evrendeki birey sayısı bilinen örnekleme geniőliđi formülüne göre seçilen 176 bayan öğretmen araőtırmanın örneklemini oluőturmuőtur. Örnekleme seçiminde tabakalı örnekleme seçim yöntemini kullanılmıőtır. Araştırmada veriler araőtırmacılar tarafından oluőturulan soru formu ile araőtırmayı kabul eden öğretmenlerle yüz yüze görüőme yoluyla 7 Mart - 7 Nisan 2005 tarihleri arasında toplanmıőtır. Verilerin değerlendirilmesinde yüzdellik hesaplaması ve ki-kare kullanılmıőtır.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 52.8'i 31-40 yaş grubunda, % 84.7'sinin evli, % 17.6'sının őıőman olduğu, % 8'inin düzenli egzersiz yaptığu, % 11.3'ünün bir yakınında meme kanseri bulunduğu, % 38,4'ünün kitle ve koltuk altı őiőlik nedeniyle bir uzman tarafından muayene olduğu, % 62.5'inin kendi kendine meme muayenesini (KKMM) bildiklerini, bildikleri söyleyenlerin % 55.7'sinin KKMM yapmadığu, KKMM nasıl yaptıklarını anlatıp göstermeleri istenildiğinde sadece % 17.9'un doğru őekilde yaptığu belirlenmiştir.

Sonuç: Verilerin değerlendirilmesi sonucu, öğretmenlerin meme kanseri ve KKMM konusundaki bilgilerin yetersiz olduğu, KKMM yapmayı bilmedikleri, bilenlerin de çoğunun yanlış yaptığu ve bu konuda yeterli bir eğitim almadıkları saptanmıştır.

Anahtar sözcükler: meme kanseri, KKMM, hemşirelik

Giriő

Meme kanseri tüm dünya'da olduğu gibi, ülkemizde de kadınlar arasında en sık görülen kanserdir. Kadınlarda kanserden ölüm nedenleri arasında akciğer kanserinden sonra ikinci sırada yer almaktadır. Erkeklerde ise sıklığı daha az olmakla birlikte 1/150 oranında görülmektedir (1,2,3).

Dünya'da her yıl bir milyon yeni meme kanseri tanısı konmakta olup meme kanseri tüm kanser olgularının %18'ini oluőmaktadır ve her sekiz kadından birinin yaőamının bir döneminde meme kanseri geliőme riski vardır. Türkiye'de ise mevcut veriler, meme kanserinin kadınlarda görülen tüm kanser olguları içinde %24.1'lik bir oran ile ilk sırada olduğunu göstermektedir (4,5,6,7,8,9).

Kadınlarda öldürücü olan meme kanseri insidansının günden güne artması önemli bir sağlık sorunu oluşturmaktadır. Ancak yaygın ve öldürücü olan bu hastalık erken tanılanarak ölümler azaltılabilir, yaşam süresi artırılabilir. Bu nedenle erken tanı ve kitle taraması bu hastalık için önem taşır (3,7,9,10,11,13,14,15). Erken tanı sayesinde, meme kanserinin getirdiği sorunlar büyük oranda çözülebilmektedir. Erken tanının saptanabilmesi için KKMM'nin önemi büyüktür (9,16,17,18).

Kadınların kendi meme dokusunu tanıması ve oluşan değişiklikleri fark etmesi her ay düzenli olarak yapılan KKMM ile sağlanabilir. Meme kanserlerinin yaklaşık %90'ı hastaların kendi tarafından belirlenmektedir (8,9,14,19,20).

Düzenli ve doğru uygulanan kendi kendine meme muayenesi erken dönemde meme kanserinin saptanması için en ekonomik, basit, invaziv olmayan güvenilir ve etkili bir yöntemdir(9).

Meme kanserinin önlenmesi ve erken tanılanabilmesi için yüksek riskli kadınların bilgilendirilmeleri ve yakın gözlem altında tutulmaları önemlidir (7). KKMM ile bir toplumda meme kanserinin evresinin düşeceği ve yaşam süresinin ve sürecinin olumlu yönde etkileneceği bildirilmiştir (3,9,17,21).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), 1998 yılı sağlık raporlarında kadın sağlığına olan etkileri açısından meme kanserinden korunmaya yönelik olarak erken tanı ve tarama programları önermektedir. Yapılan birçok çalışma, tarama davranışlarının yaşamın korunmasında ve kalitesinin yükseltilmesinde etkili olduğunu göstermektedir (16).

Ülkemizde yapılan çalışmalarda da kadınların meme kanseri ve KKMM hakkındaki bilgi düzeylerinin yetersiz ve her ay düzenli KKMM uygulama oranının da düşük (%24.5 - % 42.6) olduğu saptanmıştır (22,23,24,25). Hala kadınların büyük bölümü bu yararlı uygulamayı yapmamaktadır.

Bu nedenle bayan öğretmenlerin meme kanseri ve kendi kendine meme muayenesi hakkında yeterli bilgi, tutum ve davranış sahibi olmaları gerekmektedir. Bu da hastalığın erken tanı ve tedavisinde oldukça önemlidir. Ödemiş ilçesinde bulunan bayan öğretmenlerinde birer eğitimci olarak bu konudaki bilgi, tutum ve davranışlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve yöntemler

Bu araştırma Ödemiş ilçe merkezinde bulunan okullardaki bayan öğretmenlerin meme kanseri ve kendi kendine meme muayenesine ilişkin bilgi, tutum ve davranışlarını incelemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Araştırma, İzmir'in güneydoğusunda Küçük Menderes Havzasında, Bozdağ ile Aydın sıradağları arasında yer alan ova üzerinde kurulmuş Ödemiş ilçesinde yapılmıştır. İlçenin geçim kaynağını genel olarak tarım oluşturmaktadır ve kentsel yerleşim ağırlıklıdır.

Tablo 1. Öğretmenlerin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı

Yaş grupları	Sayı	%
21-30 yaş	31	17.6
31-40 yaş	93	52.8
41-50 yaş ve üzeri	52	29.6
Gelir durumu		
Gelir giderinden Fazla	21	11.9
Gelir gidere denk	119	67.7
Gelir giderden az	34	19.3
Diğer	2	1.1
Medeni durumu		
Evli	149	84.7
Bekar	18	10.2
Dul	2	1.1
Boşanmış	7	4.0
Evlilik yaş grupları(n=158)		
18-21 yaş	25	15.9
22-25 yaş	91	57.6
26-29 yaş	31	19.6
30-33 yaş	8	5.6
34 yaş ve üzeri	3	1.9
Sigara içme		
İçmiyorum	110	62.5
İçiyorum	35	19.8
Bıraktım	11	6.3
Ara sıra içiyorum	20	11.4
Alkol kullanımı		
Kullanan	11	6.2
Kullanmayan	165	93.8
Beslenme türü		
Yağlı yiyecekler ağırlıklı	4	2.3
Sebze, meyve ağırlıklı	42	23.9
Beyaz et, sebze ve meyve ağırlıklı	112	63.6
Kırmızı et ağırlıklı	5	2.8
Diğerleri	13	7.4
Egzersiz yapma		
Evet	14	8.0
Hayır	162	92.0
Kilo kategorisi		
Zayıf	3	1.7
Normal	85	48.3
Baliki	57	32.4
Şişman	31	17.6
TOPLAM	176	100.00

Araştırma ilçe merkezinde bulunan 20 ilköğretim, 7 Lise`de bulunan bayan öğretmenlere İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden ve ilköğretim okullarından gerekli izinler alındıktan sonra 07 Mart - 07 Nisan 2005 tarihleri arasında mesai saatleri içinde yapılmıştır. Araştırma evrenini, İzmir İli Ödemiş ilçe merkezindeki okullarda 2004 - 2005 öğretim yılında görev yapan 336 bayan öğretmen oluşturmuştur. Araştırmanın örneklem büyüklüğünü saptamada Evrendeki birey sayısı bilinen örneklem genişliği formülü kullanılmıştır. Formüle göre örnekleme alınacak kişi sayısı 176 olarak bulunmuştur. Örneklem seçiminde, tabakalı rastgele örneklem yöntemi kullanılmıştır. Burada her okul bir tabaka olarak ele alınmıştır. Her okuldaki öğretmen sayısı, her bir okulun tabaka ağırlığı ve her bir tabakaya alınacak kişi sayısı belirlendikten sonra basit rastgele örnekleme yöntemine göre seçilmiştir.

Veriler araştırmacılar tarafından oluşturulan soru formu ile araştırmayı kabul eden öğretmenlerle yüz yüze görüşme yoluyla 7 Mart- 7 Nisan 2005 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan soru formunda yer alan toplam 30 soruda, öğretmenlerin sosyo-demografik özelliklerini, yakın akrabalarında meme kanseri olma durumunu, meme kanseri ve erken tanısına yönelik bilgi düzeylerini, kendi kendine meme muayenesini uygulama durumlarını belirleyici sorular yer almaktadır. Soru formu, araştırma örneklemini dışındaki 13 öğretmene ön uygulama yapıldıktan ve gerekli düzeltmelerden sonra yapılmıştır. Araştırmanın yapılması için gerekli kurum ve yerlerden yazılı izin alınmıştır Verilerin analizi SPSS paket programında yapılmış, yüzdelik dağılımı ve ki-kare testi kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %52.8'i 31-40 yaş grubunda olup, yaş ortalaması $\bar{x} = 36.75 \pm 6.69$ 'dur. Öğretmenlerin %67.7'sinin geliri gidere denk, %84.7'sinin evli, %57.6'sının 22-25 yaş grubunda evlendiği, %19.8'inin sigara içtiği, %6.2'sinin alkol kullandığı, %63.6'sının beyaz et, sebze ve meyve ağırlıklı, %8'inin düzenli egzersiz yaptığı, %17.6'sının şişman olduğu saptanmıştır (Tablo1).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %60.2'si 13-14 yaş grubunda ilk adet gördükleri, %58.3'ünün 2 çocuk sahibi olduğu, %43.3 'ünün ilk doğumunu 22 - 25 yaş grubunda yaptığı, %20.9'unun tüpligasyon ve histerektomi operasyonu geçirdiği, %63.3'ünün çocuğunu anne sütü ile beslediği, %14.2 'sinin hormon tedavisi aldığı belirlenmiştir (Tablo 2).

Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin yakın akrabalarında meme kanseri olma durumuna bakıldığında; % 8.5'inin babaannesinde, kuzeninde, halasında meme kanseri olduğu, %1,1'inin kız kardeşinde, %1,7'sinin teyzesinde meme kanseri olduğu saptanmıştır (Tablo 3).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %62.5'i kendi kendine meme muayenesini (KKMM) bildiklerini, %37.5'i bilmediklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin %44.3'ünün KKMM yaptığı, %55.7'sinin KKMM yapmadığı saptanmıştır (Tablo 4).

Tablo 2. Kadınların doğurganlık ve emzirme özelliklerine ilişkin bilgilerine göre dağılımı

<i>İlk adet görme yaş grubu</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
11-12 yaş	44	25.0
13-14 yaş	106	60.2
15-16 yaş	25	14.2
17-18 yaş	1	0.6
Kadınların doğurdukları çocuk sayısı (n=158)		
Yok	8	5.0
Bir	51	32.2
İki	92	58.3
Üç	7	4.5
İlk doğum yapma yaş grupları (n=150)		
18-21 Yaş	11	7.3
22-25 Yaş	65	43.3
26-29 Yaş	59	39.4
30-33 Yaş	12	8.0
34 Yaş ve Üzeri	3	2.0
Korunma yöntemi (n=158)		
Rahim İçi Araç	28	17.8
Kondom	38	24.0
Hap	14	8.8
Kullanmıyorum	45	28.5
Diğerleri	33	20.9
Düzenli olarak anne sütü verme durumları (n=150)		
Evet	95	63.3
Hayır	55	36.7
Hormon tedavisi alma		
Evet	25	14.2
Hayır	151	85.8
Toplam	176	100.00

Tablo 3. Öğretmenlerin yakın akrabalarında meme kanseri olup olmamasına göre dağılımı

<i>Yakınlık derecesi</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Yok	156	88.7
Annem	-	-
Kız kardeşim	2	1.1
Teyzem	3	1.7
Diğerleri	15	8.5
TOPLAM	176	100.00

Tablo 4. Öğretmenlerin kendi kendine meme (KKMM) muayenesi yöntemini bilme ve yapma durumlarına göre dağılımı

KKMM yöntemini bilme durumu	Sayı	%
Evet	110	62.5
Hayır	66	37.5
KKMM yapma durumu		
Yapan	78	44.3
Yapmayan	98	55.7
TOPLAM	176	100.00

Tablo 5. KKMM yapan öğretmenlerin KKMM yapma zamanına göre dağılımı

KKMM yapma zamanı	Sayı	%
Adet kanamasından bir hafta önce	5	6.4
Adet kanamasından bir hafta sonra	19	24.3
Adet kanaması esnasında	2	2.7
İstenildiği zaman,yılda bir kez	52	66.6
TOPLAM	78*	100.00

Araştırmaya katılan öğretmenlerden kendi kendine meme muayenesi yapanların %66.6'sının istenildiği zaman ve yılda bir kez yaptığı, %24.3'ünün adet kanamasından bir hafta sonra yaptığı, %6.4'ünün adet kanamasından 1 hafta önce yaptığı, %2.7'sinin adet kanaması esnasında KKMM yaptığı saptanmıştır (Tablo 5).

KKMM yapan öğretmenlerin KKMM nasıl yaptıklarını anlatıp göstermeleri istendiğinde sadece %17.9'unun doğru bildiği saptanmıştır (Tablo 6).

Araştırma kapsamına giren öğretmenlerin daha çok 41-50 yaş grubunda bir uzman tarafından meme muayenesi oldukları belirlenmiştir. Yaş grupları ile bir uzman tarafından meme muayenesi olma durumları arasındaki ilişki istatistiksel açıdan incelendiğinde anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=12.809$, $sd=2$, $p<0.05$) (Tablo 7).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, %72.7'sinin meme kanseri konusunda bilgi almadıkları, bilgi alanların ise sadece % 20.9'unun ($n=10$) sağlık personelinde bilgi aldığı saptanmıştır (Tablo 8).

Tartışma ve sonuç

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %60.2'si 13-14 yaş grubunda ilk adet gördükleri, %58.3'ünün iki çocuk sahibi olduğu, %43.3'ünün ilk doğumunu 22-25 yaş grubunda yaptığı, %20.9'unun tüpligasyon ve histerektomi operasyonu geçirdiği, %63.3'ünün çocuğunu anne sütü ile beslediği, %14.2'sinin hormon tedavisi aldığı belirlenmiştir (Tablo 2). Literatürde de menarş ve menepoz arasındaki intervalde uzama, hiç doğum yapmayanlar ve ilk çocuğunu 30

Tablo 6. KKMM yapan öğretmenlerin KKMM'nin nasıl yapıldığını bilip bilmeme durumlarına göre dağılımı (n:78)

KKMM yapmayı bilme	Sayı	%
Biliyor	14	17.9
Az Biliyor	30	38.5
Bilmiyor	34	43.6
TOPLAM	78	100.00

yaş üzeri doğum yapanların meme kanserinde risk grubunda olduğu belirtilmektedir (3,7,15,17,26,27). Bizim çalışmamızda öğretmenlerin ilk doğumu 30 yaşından önce yaptığı görülmektedir. Erken evlenme ve çocuk sahibi olmanın kültürümüzden kaynaklandığı düşünölmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 19.8'inin sigara içtiği, % 6.2'sinin alkol kullandığı, %63.6'sının beyaz et, sebze ve meyve ağırlıklı, %23.9'unun sebze, meyve ağırlıklı, % 7.4'ünün yağlı, sebze-meyve, beyaz ve kırmızı et ağırlıklı, %2.3'ünün yağlı yiyecekler ağırlıklı, %2.8'inin kırmızı et ağırlıklı beslendikleri, %8'inin düzenli egzersiz yaptığı, %17.6'sının şişman olduğu saptanmıştır (Tablo 1). Araştırmamızda öğretmenlerin eğitim düzeylerinin yüksek olması dolayısıyla sağlıklı beslendikleri düşünölmektedir. Literatürde günde bir bardaktan fazla alkol tüketimi ve yağlı diyet meme kanseri minör risk faktörleri olarak belirtilmektedir (3,7,15,16,27,28). Sigaranın meme kanserinin oluşumunda rol oynadığı bilinmektedir (3,15,17,27). Meme kanseri riskini en düşük düzeyde tutmak için yağ alımının, günlük toplam kalori miktarının %27'sini geçmemesi ayrıca önerilmektedir (29).

Öğretmenlerin yaş grupları ile egzersiz yapma durumları arasındaki ilişki incelendiğinde anlamlı bir fark bulunmamıştır ($X^2=4.051$, $sd=2$ $p > 0.05$). Aygün ve arkadaşları (2004) gençler üzerinde yapmış oldukları bir araştırmada gençlerin sadece %41.8'inin düzenli egzersiz yaptıklarını saptamışlardır. Aynı çalışmada yaş grupları ile düzenli egzersiz yapma arasındaki ilişki arasında anlamlı bir fark bulunmadığı belirlenmiştir (16). Bu sonuç bizim çalışmamızla benzerlik göstermektedir. Bu durum toplumumuzda yeterince egzersiz yapma alışkanlığının olmamasındandır. Literatür de haftada en az 3 gün 30 dakika süreyle yoğun yürüme, koşma, yüzme, bisiklete binme, aerobik gibi aktivitede bulunan kadınlarda meme kanseri riskini azalttığı belirtilmektedir (27,30).

Birinci derece akrabalarında veya ikinci derece akrabalarında meme veya over kanseri öyküsü olması meme kanserinde yüksek risk değerlendirme kriterleri arasında birinci sırada yer almaktadır (7). Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin yakın akrabalarında meme kanseri olma durumuna bakıldığında; %88.7'sinin yakın akrabasında meme kanseri olmadığı, %8.5'inin babaannesinde, kuzeninde, halasında, %1.1'inin kız kardeşinde, %1.7'sinin teyzesinde meme kanseri olduğu saptanmıştır (Tablo 3).

Tablo 7. Bir uzman tarafından meme muayenesi olma durumlarının yaş gruplarına göre dağılımı

Yaş grupları	Bir uzman tarafından meme muayenesi olma		TOPLAM
	Evet	Hayır	
21-30 yaş	5	26	31
31-40	22	71	93
41-50	25	27	52
TOPLAM	52	124	176

*($\chi^2=12.809$, $sd=2$, $p < 0.05$)

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %62.5'inin kendi kendine meme muayenesini (KKMM) bildiklerini, %37.5'si bilmediklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin % 44.3'ünün KKMM yaptığı, %55.7'sinin ise yapmadığı saptanmıştır (Tablo 4). Zincir'in (1999) yaptığı araştırmada ise 40-49 yaş grubundaki kadınların % 46.4'ünün KKMM yaptığı saptanmıştır (31). Literatürde meme kanserinde yaşın major risk faktörü olduğu meme kanserinin %78'i 50 yaş ve üzerindeki kadınlarda, %22'si 50 yaş altındaki kadınlarda görüldüğu belirtilmektedir. 20 yaşından itibaren görülmeye sıklığı gittikçe artmaktadır. Bu nedenle her kadının 20 yaşından sonra kendi kendine meme muayenesi yapması gerekmektedir (3,7,9,15,26,28). Dahiliye servislerinde kanser tanısı dışındaki nedenlerle yatan 517 hasta ile yapılan bir çalışmada kadınların tümünün KKMM yapmadıkları saptanmıştır (32). Kadınların meme kanserine yönelik bilgi yaklaşımlarını değerlendiren bir diğer çalışmada; kadınların %44.2'sinin KKMM konusunda bilgilerinin olduğu ve %39.3'ünün KKMM yaptıkları saptanmıştır (23). Bizim ve diğer yapılan çalışmalarda kadınların bu konuda çok yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden kendi kendine meme muayenesi yapanların %66.6'sının istenildiği zaman ve yılda bir kez yaptığı, %24.3'ünün adet kanamasından bir hafta sonra yaptığı, %6.4'ünün adet kanamasından bir hafta önce yaptığı, %2.7'sinin adet kanaması esnasında KKMM yaptığı saptanmıştır (Tablo 5). Akkuş ve arkadaşlarının yurtta kalan üniversiteli kız öğrenciler üzerinde yapmış bir çalışmada öğrencilerin %30.6'sının ayda bir KKMM yaptıklarını belirtmiştir (33). KKMM bilen kişilerin bile bu konuda yeterince bilinçli davranmadıkları ve KKMM düzenli olarak yapmaya dikkat etmedikleri düşünölmektedir. Bu nedenle yapılan eğitimlerde davranış kazandırılması üzerinde önemli durulması gerektiği düşünölmektedir. Literatürde kendi kendine meme muayenesi işlem öğrenilene kadar ilk birkaç ayda haftada bir, daha sonra menapoz öncesi dönemde menstürasyonun başlangıcından sonra 5.-7. günlerde yapılması gerektiği belirtilmektedir. Adet kanamasının başlaması ile birlikte kanda östrojen, progesteron hormonlarının etkinlikleri nispeten azalır ve meme dokusunu incelemek kolaylaşmaktadır. Bu nedenle de kolay ve etkin muayene yapılabilir. Kendi kendine meme muayenesi her ay bir

Tablo 8. Öğretmenlerin meme kanseri konusunda eğitim alma durumuna göre dağılımı

Meme kanseri konusunda bilgi alma	Sayı	%
Bilgi Alan	48	27.3
Bilgi Almayan	128	72.7
TOPLAM	176	100.00

kez düzenli olarak yapılmalıdır. Menapozdaki kadınlar için her ayın belli bir günü yapılması önerilmektedir (1,9,25,34,35,37).

KKMM yapan öğretmenlerin KKMM nasıl yaptıklarını anlatıp göstermeleri istendiğinde sadece %17.95'inin doğru bildiği saptanmıştır (Tablo 6). Demirhan ve arkadaşları (2002) kadınların yaklaşık yarısının (%42.7) KKMM'sini bildiklerini, buna karşın sadece 1/3'ünün (% 29.5) doğru olarak uyguladıklarını saptamışlardır (36). Bu sonuç bizim çalışmamızın verileri ile benzerlik göstermektedir. Kadınlara verilen eğitimlerde sadece anlatım değer, aynı zamanda uygulama becerilerinin geliştirilmesi gereklidir.

Araştırma kapsamına giren öğretmenlerin daha çok 41-50 yaş grubunda bir uzman tarafından meme muayenesi oldukları belirlenmiştir. Yaş grupları ile bir uzman tarafından meme muayenesi olma durumları arasındaki ilişki istatistiksel açıdan incelendiğinde anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=12.809$, $sd=2$, $p < 0.05$) (Tablo 7). Yani yaş ilerledikçe meme muayenesi olma durumu artmaktadır. Bu da 50 yaş ve üzerinde kanser riskinin daha fazla olması açısından önemli bir bilgidir. Meme kanserinin erken belirlenmesi için Amerikan Kanser Derneği 20-40 yaşlarındaki asemptomatik kadınların her 3 yılda bir, 40 yaşından sonra ise her yıl memenin hekim tarafından fizik muayenesini önermektedir (9,11,16)

Bir uzman tarafından muayene olan öğretmenlerin muayene olma nedenlerine bakıldığında; %44.2'sinin (n=23) rutin kontrol, %38.4'ünün (n=20) koltuk altında şişlik, kitle, kist, %17.4'ünün (n=3) ağrı nedeniyle muayene olduğu saptanmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, öğretmenlerin %27,3'ünün (n=48) meme kanseri konusunda eğitim aldığı, %72.7'sin (n=128) meme kanseri konusunda bilgi almadıkları, bilgi alanların ise sadece %20.9'unun (n=10) sağlık personelinden bilgi aldığı saptanmıştır (Tablo 8). Zincir'in (2004) 40 yaş üzeri kadınlarda yaptığı araştırmada kadınların % 40.1'inin sağlık personelinden bilgi aldığı belirlenmiştir (31). Bu sonuç bizim çalışmamızla benzerlik göstermemektedir. Araştırmamızda, öğretmenlerin meme kanseri konusunda eğitimlerinin olmadığı ve eğitim alanlarında nereden aldıklarına bakıldığında, sağlık personelinden alınan eğitim yüzdesinin yetersiz olduğu gözlenmiştir. Kadınların bu konuda bilinçlendirilmesi ve eğitilmesinde hemşirelerin daha fazla rol alması gerektiği düşünölmektedir.

Sonuç ve öneriler

Verilerin değerlendirilmesi sonucu öğretmenlerin meme kanseri ve KKMM konusundaki bilgilerin yetersiz olduğu, KKMM yapmayı bilmedikleri, bilenlerin de çoğunun yanlış yaptığı ve bu konuda bir eğitim almadıkları saptanmıştır. Bayan ve eğitimci olarak görev yapan öğretmenlerimizin meme kanseri ve

KKMM konusunda eğitim verilerek, verilen eğitimlerin davranış haline dönüştürülmesi toplumunuzun sağlığı için önemlidir. Öğretmenlere meme kanserinde erken tanının önemi kavratılmalı, muayeneler ile ilgili becerileri geliştirilmeli, periyodik aralıklarla pratik yapma sorumluluğu kazandırılması önerilmektedir.

Kaynaklar

1. Aydıntuğ S. Meme Kanseri Erken Tanı. Sted 2004; Cilt:13, Sayı: 6
2. Hossfeld D.K, Sherman C.D, (Çev. Fırat D, Sarılioğlu F, Kars A). Klinik Onkoloji. T.C. Sağlık Bakanlığı Kanser Savaş Dairesi Başkanlığı ile Türk Kanser Araştırma ve Savaş Kurumu Ortak Yayını, Baskı 5, Ankara, 1992
3. <http://www.buldun.com/bayanlara/51/>, (Erişim: 08.05.2009)
4. Lemone P, Burke K.M. Medical Surgical Nursing-Critical Thinking in Client Care. California, 1996 ss: 2039-2057.
5. <http://www.hekimce.com/konu.php?konu=737> (Erişim:23.06.2009)
6. <http://www.Saglik.gov.tr/extras/statistic> 2001. Kadınlarda En Çok Görülen On Kanser Türü(Erişim: 06.06.2008)
7. Karayurt Ö, Zorukoş N. S. Meme Kanseri Yüksek Olan Kadınların Yaşadıkları Duygular ve Bilgi-Destek Gereksinimlerinin Karşılanması. Meme Sağlığı Dergisi 2008; 4,2.
8. Kırdök E, Budakoğlu L, Maral I. Hekim dışı Kadın Sağlık Personelinin Meme Kanseri Hakkındaki Bilgi Ve Davranışları" Sağlık Ve Toplum 2004:14,4 Ekim- Aralık
9. Karayurt Ö. Meme Kanseri. http://www.saglik.gov.tr/extras/birimler/ksdb/meme_kanseri.pdf (Erişim 08.05.2008)
10. Baird S. A.(Çev. N. Platin). Hemşireler İçin Kanser El Kitabı. A.Ç.E.M. ve Akşam Sanat Okulu Matbaası, 1996, Ankara.
11. <http://www.ntvmsnbc.com/news> (Erişim : 10-10-2009)
12. <http://www.drucayfiliz.com/memekanseri.htm> (Erişim : 26-10-2009)
13. <http://www.cancer.org/> American Cancer Society (Erişim : 26-10-2009)
14. Mikhail B.I, Petro-Nustas W.I. Transcultural Adaptation of Champion's Health Belief Model Scales", Journal of Nursing Scholarship, 2001; 33 (2): 159-165. (PMID: 11419312)
15. <http://www.tip2000.com/tedavi/meme.2.htm1> (Erişim : 28-12-2009)
16. Aygin D,Uludağ C, Şahin S. Gençlerin Meme Kanseri Ve Kendi Kendine Meme Muayenesi Hakkındaki Bilgi, Tutum Ve Davranışlarının Değerlendirilmesi. Hemşirelik Forumu 2004;7 ; Temmuz-Ağustos
17. http://www.astrazeneca.com.tr/1_insan_sagligi/meme/muayenesi.htm-kendi-kendine-meme-muayenesi (Erişim :27-01-2009)
18. http://www.memeonkoloji.com/k_k_m_muayenesi.html (Erişim : 27-09-2009)
19. Baughman D.C, Havkley J.C. Cancer of Breast. Handbook for Brunner and Suddarth's Textbook of Medical- Surgical Nursing, Lippincott, Newyork, 1996.
20. Stilman M.J. Women's Health Beliefs about Breast Cancer and Breast self-Examination. Nursing Research 1977 March-April, 26: (2):121-127. (PMID: 584377)
21. Smeltzer S.C, Bare B.G. Medical Surgical Nursing. Eight Edition, Lippincott, 1996.
22. Akyolcu N. Kadınların Meme Kanseri ve Kendi kendine Meme Muayenesi Hakkındaki Sağlık Bilgisi Düzeylerinin Ölçülmesi", Uluslararası Cerrahi Kongresi Cerrahi Hemşireliği Seksiyonu Konuşmaları ve Bildirileri Kitabı, 9-11 Haziran İstanbul, 1988;209-215
23. Aydemir G ve Halk Sağlığı Stajyerleri. 15- 49 Yaş Evli Kadınların Kendi kendine Meme Muayene Yöntemi İle İlgili Bilgileri. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi, 1990; 6 (3): 1-10.
24. Bahar Z, Özsoy S. Determination of Self Breast Examination of Married Women Over Fifteen Years Old. The European Cancer Conference, 29 Oct-2 Nov, Paris, France, 1995.
25. Bahar Z, Türkistanlı E, Ömercikoğlu Ö. The Determination of the Knowledge Levels of Married Women Between the Ages 15-49 about the Self-breast Examination", The European Cancer Conference, Sept14-18, Hamburg, 1997.
26. Gross RE. Breast Cancer:Risk Factors,Screening And Prevention. Seminars İn Oncology Nursing. 2000; 16:176-184 (PMID: 10967790)
27. <http://www.kadinsagligi.com> (Erişim :17-01-2009)
28. Günel S.Y, Günel A. İ. Meme Kanseri Risk Faktörleri ve Erken Tanı" Sağlık ve Toplum Dergisi, Ocak-Mart 2000;1:21.
29. Topuz E. Meme Kanseri Biyoloji Tanı, Evreleme, Tedavi. İstanbul Üniversitesi. Onkoloji Enstitüsü Yayınları, Basım 3, İstanbul, 1997.
30. <http://www.drucayfiliz.com/memekanseri.htm> (Erişim :26-01-2005)
31. Zincir H. Malatya İl Merkezinde 40 Yaş Üzeri Kadınların Meme Kanseri ve Korunma Konusunda Bilgi, Tutum ve Davranışları", İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Malatya, 1999.
32. Nural N, Akdemir N, "Dahiliye Servislerinde Yatan Hastalarda Kanser Risk Faktörleri ve Erken Tanı belirtilerinin Saptanması", Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi, 2000;4(2):1-13.
33. Akkuş Y, Çiçe E.K, Şahan S, Ülger F. Bir Kız Yurdunda Kalan Üniversite Öğrencilerinin Kendi Kendine Meme Muayenesi (KKMM) Konusunda Bilgi ve Uygulamaları, IV. Ulusal Hemşirelik Öğrenci Kongresi, Kök Yayımcılık, I. Baskı, Ankara, Mayıs-2005.
34. Görgülü Refio S. Hemşireler İçin Fiziksel Muayene Yöntemleri. Odak Ofset Matbaacılık, Basım 2, Ankara, 2004.
35. Bumin O. Cerrahi Muayene Yöntemleri ve Hastalıklardaki Bulgular. İlk-San Matbaası, Basım 10, 1990, Ankara
36. Demirhan H, Özen İ, Bostancı M, Zincir M. Pamukkale Üniversitesi Kredi Ve Yurtlar Kurumu Kız Öğrencilerinde KKMM İle İlgili Bir Araştırma, Sağlık Ve Toplum Dergisi 2002;2,3:81-84.
37. http://www.ttb.org.tr/kadın_sagligi_rehberi (Erişim : 28-12-2009)

İletişim

Müjgan Solak Kabataş
Tel : 0 232 544 34 50
E-Posta : mujgansolak@hotmail.com